

חזרה למבחנים פרונטליים מול פתרונות הערכה חלופיים

דילמה מס' 4 בהובלת ד"ר פנינה דולברג

משתתפים: ד"ר מעין שורר, ד"ר איריס שחר לביא, ד"ר בר למבז, ד"ר יאנה צ'רקנסקי, ד"ר שירה פגורק אשל, גב' מעין סרבר, גב' מיכל בראל.

הדיון עסק באפשרות לחזור למבחנים בכיתה לנוכח השימוש הנרחב בבינה מלאכותית, במחירים של הסתמכות על מבחנים ובחלופות המאפשרות להעריך את הידע, ההבנה והחשיבה העצמאית של הסטודנטים. המשתתפים הביאו דוגמאות מתחומי דעת שונים והעלו כמה כיווני פעולה.

תובנות מרכזיות:

1. **בחינה מחודשת של מטרות הקורס ודרכי ההערכה.** התקופה הנוכחית היא הזדמנות עבורנו כמרצים לבחון מחדש מה חשוב שהסטודנטים ידעו ויוכלו לעשות בסיום הקורס, ולעצב את ההוראה וההערכה בהתאם. יש להתאים את ההערכה לתחום הדעת, לשלב הלימודים ולמיומנויות המבוקשות, כגון ידע בסיסי, יישום, חשיבה ביקורתית ושיקול דעת מקצועי.
2. **להסתמכות בלעדית על מבחנים יש מחירים.** הזכרו רידוד אפשרי של הלמידה, פגיעה בהעמקה ובתהליך המתמשך של פיתוח עבודה, ועומס הכרוך בארגון מבחנים ומועדים מיוחדים. צוין גם שמבחנים אינם מבטיחים כשלעצמם מניעת העתקות או הערכה מלאה של יכולות הסטודנטים.
3. **שילוב דרכי הערכה יכול לתת תמונה רחבה יותר של הלמידה.** עלו אפשרויות לשלב מבחנים עם פרזנטציות, התנסויות בכיתה, דיון או הגנה בעל פה על עבודה, ושאלות המשך המבררות הבנה. הוצע גם לבחון הערכה בעל פה בקבוצות והערכה המשלבת ידע מכמה קורסים.
4. **יש לתת מקום לתהליך הלמידה ולתרומה האישית.** ליווי העבודה לאורך הסמסטר, הגשות בשלבים והיכרות עם התפתחות החשיבה של הסטודנטים עשויים לסייע בהערכת הבנתם. בעבודות קבוצתיות עלה הצורך לזהות גם את התרומה ואת ההבנה של כל משתתף. הזכרו גם בחנים קצרים ומשימות במהלך הקורס, המאפשרים היכרות רציפה עם הבנת הסטודנטים.

5. **שימוש ב־ AI בלמידה ובהכשרה המקצועית: מיומנויות, אתיקה והערכה.** הקושי אינו

בעצם השימוש בכלי, אלא בהערכת יכולות הסטודנטים כאשר עבודותיהם מתבססות עליו במידה רבה. עלה צורך ללמד שימוש מושכל וביקורתי בבינה מלאכותית, לצד עיצוב מטלות שבהן ניכרים הידע, החשיבה ושיקול הדעת של הסטודנטים עצמם. עלה גם חשש שהסתמכות נרחבת על AI תפגע בפיתוח מיומנויות למידה ובהעמקה עצמאית בחומר, גם כאשר הסטודנטים מצליחים ללמוד לקראת מבחן. לצד זאת, עלו קשיים בהתמודדות עם הפרות של כללי השימוש ב־ AI, ובהם התחכמות לכללים, קושי בהוכחת הפרות וחשש של מרצים מהליכים משמעותיים. הוזכרה גם תחושת אי-הנוחות של סטודנטים הפועלים ביושר לנוכח התנהלותם של אחרים.

6. **אפשר להיעזר ב־ AI גם לצורך הערכה.** הוצע, למשל, לתמלל דיון קבוצתי בניתוח מקרה

ולהיעזר ב־ AI להערכת דבריו של כל משתתף ולהצעת ציון אישי לפי מחוון שהמרצה מגדיר. הצעה זו משלבת פעילות קבוצתית עם אפשרות להעריך את ההבנה והתרומה האישית, בכפוף לבחינת ההערכה בידי המרצה. אפשרות זו הועלתה גם כמענה למגבלת המשאבים הכרוכה בהערכה אישית ותהליכית, וכדרך שעשויה לאפשר את יישומה בהיקף רחב.

כיווני פעולה שעלו להמשך:

- לעודד בחינה מחודשת של מטרות הקורסים והתאמת המטלות ודרכי ההערכה אליהן.
- להתנסות בשילוב דרכי הערכה, לרבות משימות במהלך הקורס, דיונים בעל פה והערכה אישית במסגרת פעילות קבוצתית, ולבחון את ישימותן בקורסים גדולים.
- לבחון שימוש בבינה מלאכותית לתמיכה בהערכה לפי מחוונים שהמרצה מגדיר, גם כמענה למגבלת המשאבים הכרוכה בהערכה אישית ותהליכית.
- לספק לסגל ליווי ומשאבים לפיתוח וליישום חלופות הערכה.
- לשלב בקורסים הוראה מפורשת של שימוש מושכל וביקורתי בבינה מלאכותית ושל ההיבטים האתיים הכרוכים בו.
- להבהיר את כללי השימוש בבינה מלאכותית במטלות ואת ההשלכות של הפרתם. במסגרת זו עלתה גם הצעה להחמיר את הענישה בוועדת המשמעת בגין הפרות של יושרה אקדמית, לצד התייחסות לקשיי ההוכחה והאכיפה.